

Inhoud

Dankwoord	7
Inleiding	9
1. Het begrijpen van de hedendaagse tiener	15
2. Het belang van liefde van de ouders	32
3. Liefdestaal één: Positieve woorden	49
4. Liefdestaal twee: Lichamelijke aanraking	69
5. Liefdestaal drie: Tijd en aandacht	87
6. Liefdestaal vier: Dienstbaarheid	111
7. Liefdestaal vijf: Cadeaus	127
8. Ontdek de eerste liefdestaal van uw tiener	145
9. Liefde en boosheid: hulp voor ouders	165
10. Liefde en boosheid: hulp voor onze tieners	181
11. Liefde en onafhankelijkheid	200
12. Liefde en verantwoordelijkheid	223
13. Liefde geven wanneer uw tiener faalt	254
14. Liefdestalen in het eenoudergezin	274
15. Liefdestalen in het samengestelde gezin	293
Epiloog	312
Appendix - De gezinsvergadering in actie	315

Inleiding

Ik denk dat ik met zekerheid kan stellen dat er nog geen generatie is geweest waarin het zo moeilijk was om tieners op te voeden als de huidige generatie. De gewelddadige tiener komt niet meer alleen voor in de fictieve wereld van de film, maar is nu onderdeel van de dagelijkse nieuwsberichten. Verslagen van tieners die andere tieners, hun ouders of zichzelf om het leven brengen, zijn bijna dagelijkse praktijk geworden. Dit gedrag beperkt zich niet meer alleen tot de slechte buurten van grote steden, maar dringt nu zelfs door tot de goeude middenklasse. Hierdoor zijn grote zorgen ontstaan bij ouders van alle sociale klassen.

Over het hele land verspreid houd ik huwelijksseminars, en veel van de ouders die ik ontmoet, zijn in paniek. Vooral ouders wier tiener een seksueel overdraagbare aandoening heeft, zwanger is of een abortus heeft laten plegen. Sommige ouders hebben ontdekt dat hun tiener niet alleen drugs gebruikt, maar ook drugs dealt op de plaatselijke middelbare school. Andere ouders zijn in alle staten wanneer de politie belt om hun mee te delen dat hun tiener gearresteerd is en wordt aangeklaagd wegens het bezitten van een vuurwapen. De vraag die deze ouders bezighoudt, komt niet voort uit een filosofische, objectieve, intellectuele interesse in de hedendaag-

se sociale problemen, maar vloeit eerder voort uit diepe poelen van persoonlijke pijn: ‘Wat hebben we verkeerd gedaan?’

Ze zeggen: ‘We hebben geprobeerd om goede ouders te zijn; we hebben ze alles gegeven wat ze wilden. Hoe hebben ze zichzelf en ons dit kunnen aandoen? We begrijpen het gewoon niet.’ Ik begeleid al dertig jaar mensen met huwelijks- en gezinsproblemen, dus ik voel erg mee met deze ouders. Ik voel ook erg mee met al die ouders wier tieners niet betrokken zijn in bovengenoemd destructief gedrag, maar die leven in de wetenschap dat, als het andere tieners is overkomen, het ook hun tieners zou kunnen overkomen.

Er is geen simpel antwoord te geven op de onrust in de ziel van de hedendaagse tiener. De realiteit is, dat tieners vandaag in een wereld leven die onbekend is voor degenen die hun zijn voorgegaan. Het is een wereld zonder grenzen met satelliettelevisie, Internet en nog veel meer. De moderne techniek stelt onze tieners bloot aan het beste en het slechtste van alle menselijke culturen. In Amerika bestaat de homogene omgeving van het diepe Zuiden of het omvangrijke Noordwesten niet meer. De etnische grenzen van de tiener uit het Midwesten zijn papieren grenzen geworden. De toekomst beweegt zich voort op de golf van het pluralisme – de acceptatie van vele ideeën en filosofieën, zonder de een boven de andere te stellen – en niet meer op die van gemeenschappelijke overtuigingen en patronen. Het pluralisme zal blijven, en deze stromingen zijn veel moeilijker te bedwingen dan gemeenschappelijkheid. Geen wonder dat zoveel tieners hun richting zijn kwijtgeraakt.

Naar mijn mening hebben ouders van tieners zich nog nooit eerder zo hulpeloos gevoeld, maar ik ben ook van mening dat ouders van tieners nog nooit zo belangrijk zijn geweest. Tieners hebben meer dan ooit ouders nodig. Alle onderzoeken tonen aan

dat ouders de belangrijkste invloed hebben op het leven van tieners. Alleen als ouders niet betrokken zijn, wordt hun rol overgenomen door de bende, de leeftijdsgenoten of de vriend op school. Ik onderschrijf ten diepste de veronderstelling dat het in het belang van de tiener is dat de ouders thuis liefdevolle leiders zijn.

Dit boek richt zich op wat volgens mij de meest fundamentele bouwsteen van de relatie tussen ouder en tiener is: liefde. Ik denk dat *liefde* het belangrijkste woord in een taal is, en ook het meest verkeerd begrepen woord. Ik hoop dat dit boek ertoe zal bijdragen dat er wat van de verwarring zal verdwijnen en dat ouders geholpen zullen worden zich effectief te richten op de emotionele behoefte aan liefde die hun tiener heeft. Ik ben ervan overtuigd dat wanneer die behoefte wordt vervuld, het gedrag van de tiener aanzienlijk beïnvloed zal worden. De oorzaak van veel wangedrag bij tieners is een lege liefdestank. Ik beweer niet dat die ouders niet van hun tieners houden; ik beweer dat duizenden tieners die liefde niet voelen. Voor de meeste ouders is het niet een kwestie van een gebrek aan oprechtheid, maar eerder een gebrek aan informatie over hoe ze hun liefde op emotioneel niveau op een effectieve manier aan hun kinderen kunnen communiceren.

Een deel van het probleem is, dat veel ouders zichzelf niet geliefd voelen. Hun huwelijksrelatie is ondermijnd, en emotionele liefde vloeit niet vrijelijk tussen de vader en de moeder. Deze behoefte aan het effectief communiceren van emotionele liefde in een huwelijk was de reden voor het schrijven van mijn boek *De Vijf Talen van de Liefde*. Dit boek, waar al meer dan een miljoen exemplaren van verkocht zijn, heeft het emotionele klimaat van honderdduizenden huwelijken veranderd. Deze stellen hebben geleerd om elkaars 'moedertaal der liefde' of 'eerste liefdestaal' te spreken, en hebben daardoor ontdekt hoe ze op een effectieve manier liefde kunnen

communiceren. Als auteur geeft mij dit ontzaglijk veel voldoening, vooral als ik hoor hoe echtparen die van elkaar vervreemd waren, een hernieuwde liefde vonden toen ze de principes van *De Vijf Talen van de Liefde* gelezen en toegepast hadden.

Ik ervoer ook grote voldoening door de reacties op mijn latere boek, *De Vijf Talen van de Liefde van Kinderen*, dat ik samen met Ross Campbell, een psychiater met dertig jaar ervaring op het gebied van kinderen en hun ouders, geschreven heb. Zowel dr. Campbell als ik zijn zeer bemoedigd, niet alleen door het grote aantal ouders die dit boek gebruikt hebben om de eerste liefdestaal van hun kind te ontdekken, maar ook door de vele docenten die dit boek gebruikt hebben als basis van workshops voor leraren van (basis)scholen waardoor ook zij leren om effectief de liefdestank van een kind te vullen. Veel van deze ouders en leerkrachten hebben mij aangemoedigd om het boek over de vijf liefdestalen van tieners te schrijven dat nu voor u ligt. Een moeder zei tegen mij: 'Dr. Chapman, uw boek over de vijf liefdestalen van kinderen heeft ons werkelijk geholpen toen onze kinderen klein waren. Maar nu hebben we twee tieners, en dat is gewoon niet hetzelfde. We hebben geprobeerd om te doen wat we altijd gedaan hebben, maar tieners zijn zo anders. Wilt u alstublieft een boek schrijven dat ons helpt om onze tieners effectiever lief te hebben.'

Deze moeder heeft gelijk; tieners zijn anders en om tieners effectief lief te hebben heeft u enkele nieuwe inzichten nodig. Tieners ondergaan een heftige verandering, en ouders die hen op een effectieve manier liefhebben, moeten ook een heftige verandering ondergaan in de manier waarop zij hun liefde uiten. Ik hoop van harte dat dit boek voor de ouders van tieners zal doen wat het eerste boek gedaan heeft voor duizenden huwelijken en wat het tweede boek gedaan heeft voor de ouders van kinderen. Wanneer dit

gebeurt, zal alle energie die ik in het schrijven van dit boek geïnvesteerd heb, volledig beloond zijn.

Ik heb dit boek in de eerste plaats geschreven voor de ouders, maar ik geloof dat ook grootouders en leerkrachten – in feite alle volwassenen die om tieners geven – effectiever zullen leren liefhebben door de principes in dit boek te lezen en in praktijk te brengen. Tieners hebben het nodig om niet alleen de liefde van ouders, maar ook de liefde van andere belangrijke volwassenen in hun leven te voelen. Denk er als grootouders aan dat tieners een wanhopige behoefte hebben aan de wijsheid van een oudere, rijpere volwassene. Geef hun liefde, en zij zullen naar uw wijze woorden luisteren.

In dit boek zullen de gesloten deuren van mijn spreekkamer voor u opengaan, en u zult veel ouders en tieners ontmoeten die mij hebben meegenomen op hun reis naar wederzijds begrip en liefde. Natuurlijk heb ik alle namen veranderd om de privacy van de betrokkenen te bewaren. Wanneer u de levendige dialogen tussen deze ouders en tieners leest, zult u ontdekken hoe de principes van de vijf liefdestalen ook in het leven van uw tieners en uw gezin werkelijkheid kunnen worden.

Ik geef u nu een voorproefje van wat u te wachten staat. In hoofdstuk 1 verkennen ouders de wereld waarin hun tiener leeft. We kijken niet alleen naar de veranderingen die uw kind meemaakt in de ontwikkeling naar de adolescentie, maar ook naar de huidige wereld waarin de tiener deze ontwikkelingen moet doormaken. In hoofdstuk 2 leren we hoe belangrijk liefde is in de emotionele, intellectuele, sociale en geestelijke ontwikkeling van de tiener. In hoofdstuk 3 tot en met 7 kijken we naar de vijf talen die liefde communiceren en de geschikte manieren waarop deze liefdestalen naar de tieners toe gesproken kunnen worden. Hoofdstuk 8 geeft suggesties hoe u de

eerste liefdestaal van uw tiener kunt ontdekken, de meest effectieve manier om hun emotionele liefdestank te vullen.

Hoofdstuk 9 tot en met 12 bespreken belangrijke punten in het leven van uw tiener, zoals boosheid en onafhankelijkheid. We behandelen hoe het betonen van liefde en het omgaan met boosheid in verhouding tot elkaar staan; hoe liefde onafhankelijkheid bevordert; de relatie tussen vrijheid en verantwoordelijkheid; en hoe liefde grenzen stelt, grenzen die bekrachtigd worden door discipline en consequenties. In hoofdstuk 13 onderzoeken we de taak van de liefde die vaak het moeilijkst is: liefhebben wanneer de tiener fouten maakt. De laatste twee hoofdstukken behandelen de unieke toepassing van deze liefdestalen voor alleenstaande ouders en ouders in een gemengd gezin.

Ik geloof dat, wanneer tijdens de puberteit aan de emotionele behoefte aan liefde van de tiener wordt tegemoetgekomen, hij of zij koers zal kunnen houden op de wateren van de verandering, en aan de andere kant van de stroomversnelling tevoorschijn zal komen als een gezonde jonge volwassene. De meeste ouders denken er zo over. Ik denk dat dit ook uw visie is. Laten we nu in het diepe springen, de wereld van de tiener binnengaan en kennismaken met de uitdagingen en de mogelijkheden van het communiceren van liefde naar onze tieners.

Het begrijpen van de hedendaagse tiener

1

Wist u dat zestig jaar geleden tieners niet als aparte generatiegroep bestonden? Het woord *teenager* werd pas algemeen taalgebruik rond de Tweede Wereldoorlog. Hoewel er veel veranderd is sinds de eerste tieners formeel hun intrede deden in de samenleving, zijn er ook veel overeenkomsten tussen de tieners van de jaren '40 en de tieners van het eerste decennium van de 21e eeuw.

Vanaf die eerste dagen van de opkomende tienercultuur tot haar hedendaagse tegenhanger zijn de onderliggende thema's hetzelfde gebleven: *onafhankelijkheid* en *identiteit*. Door de jaren heen zijn tieners in de Amerikaanse samenleving actief geweest in het zoeken naar hun identiteit terwijl ze tegelijkertijd probeerden zich onafhankelijk van hun ouders op te stellen. Geen van beide thema's was echter te horen in het tijdperk vóór de tiener.

Voor het industriële tijdperk werkten tieners op de boerderij van hun ouders tot ze gingen trouwen en hun eigen bedrijf kregen of erfden. Identiteit was niet iets dat een tiener zocht; hij was een boer vanaf de tijd dat hij oud genoeg was om mee te werken op het veld. Het tienermeisje of de tienerjongen was een kind totdat hij of zij ging trouwen; dan werd het kind een volwassene.

DE ZOEKTOCHT NAAR ONAFHANKELIJKHEID EN IDENTITEIT

Tot het begin van de jaren '40 was onafhankelijkheid ondenkbaar totdat de adolescent getrouwd was – en op dat punt was werkelijke onafhankelijkheid pas mogelijk als de ouders bereid waren financieel bij te springen.

Met het opkomen van de industrie werd iemands identiteit een kwestie van keuze. Je kon een vak gaan leren en in de fabriek gaan werken, waardoor je een machinist werd, of een wever, een schoenmaker, etc. Ook onafhankelijkheid kon een realiteit worden, want wanneer je een baan had, kon je ook verhuizen naar een dorp in de buurt waar je met het geld dat je verdiende een huis kon kopen, waardoor je niet meer bij je ouders hoefde te wonen. Zodoende werden de grotere culturele veranderingen de achtergrond van het ontstaan van een tienercultuur.

Sinds de jaren '40 hebben tieners dit voorbeeld van het ontwikkelen van onafhankelijkheid en identiteit gevolgd. Dit deden ze echter in een snel veranderende wereld. Stap voor stap hebben elektriciteit, telefoons, auto's, radio's, vliegtuigen, televisies en computers de mogelijkheden vergroot om nieuwe stijlen te ontwikkelen voor het zoeken naar onafhankelijkheid en identiteit. De hedendaagse tiener leeft in feite in een wereldwijde samenleving. Interessant genoeg blijft hij echter focussen op zichzelf – zijn identiteit en zijn onafhankelijkheid. Later meer hierover.

De plaats waar de tiener zijn onafhankelijkheid en identiteit uit, is door de jaren heen veranderd, maar de manier waarop is min of meer hetzelfde gebleven: muziek, dans, mode, hobby's, taal en relaties. Het muzikale genre heeft zich bijvoorbeeld door de jaren heen uitgebreid van big band tot rhythm and blues, rock en roll, folk, country, bluegrass, heavy metal, rap, dance, enzovoort. De tiener

heeft daardoor veel meer mogelijkheden waar hij uit kan kiezen. Wat zeker is, is dat de muzikale smaak van de tiener zal afwijken van die van zijn ouders; het is een kwestie van onafhankelijkheid en identiteit. Hetzelfde principe gaat op voor alle andere gebieden van de tienercultuur.

Wat is nu karakteristiek voor de hedendaagse tienercultuur? In hoeverre is uw tiener hetzelfde of anders dan tieners van andere generaties?

OVEREENKOMSTEN MET VORIGE TIENERGENERATIES

Het ondergaan van lichamelijke en mentale veranderingen

De uitdagingen waar de tiener van vandaag mee te maken krijgt, lijken sterk op de uitdagingen die u zelf onder ogen kreeg toen u een tiener was. Ten eerste is daar de uitdaging van het accepteren van en zich aanpassen aan de veranderingen die in het lichaam van de tiener plaatsvinden. Armen en benen, handen en voeten groeien soms in een tempo dat onevenredig is aan de groei van de rest van het lichaam, waardoor het fenomeen 'onhandige tiener' een realiteit wordt. Hier kan een tiener zich ontzettend voor schamen. Er ontwikkelen zich secundaire geslachtskenmerken, die zowel opwindend als verontrustend kunnen zijn voor een tiener. En welke ouder heeft niet de pijn gevoeld wanneer ze hun tiener zagen worstelen met die vreselijke vijand – jeugdpuistjes?

Deze lichamelijke veranderingen zorgen voor talloze vragen in de gedachten van de tiener: Ik word een volwassene, maar hoe zal ik eruitzien? Zal ik te lang zijn of te klein? Zal ik flaporen krijgen? Zullen mijn borsten te klein zijn? En hoe zit het met mijn neus? Zijn mijn voeten te groot? Ben ik te dik of te mager? Die parade van vragen marcheert maar door de gedachten van de zich ontwikke-

lende tiener. De manier waarop de tiener deze vragen beantwoordt, zal een positief dan wel een negatief effect hebben op zijn of haar zelfbeeld.

Deze lichamelijke groei gaat gepaard met een intellectuele 'groeisput'. De tiener ontwikkelt een nieuwe manier van denken. Als kind dacht hij in termen van concrete daden en gebeurtenissen. Als tiener begint hij te denken in termen van abstracte concepten als eerlijkheid, loyaliteit en gerechtigheid. Met dat abstracte denken komt de uitgebreide wereld van onbegrensde mogelijkheden. De tiener is nu in staat om na te denken over hoe de dingen anders zouden kunnen zijn, hoe een wereld zonder oorlog eruit zou kunnen zien, hoe begrijpende ouders hun kinderen zouden behandelen. De wereld van uitgebreide mogelijkheden opent allerlei deuren naar identiteit. De tiener realiseert zich: Ik zou een hersenchirurg kunnen worden, of een piloot, of een vuilnisman. De mogelijkheden zijn onbegrensd en de tiener kan zichzelf in talloze beroepsgroepen zien.

De periode van de rede binnengaan

De adolescentie is ook de periode van de rede. De tiener is in staat om logisch te denken en de logische consequenties te bezien vanuit verschillende posities. Deze logica wordt niet alleen toegepast op zijn eigen redeneringen, maar ook op de redeneringen van de ouders. Daarom wordt een tiener vaak als 'twistziek' bestempeld. In feite oefent hij slechts zijn mentale vaardigheden. Wanneer de ouders dit onderkennen, zullen zij nuttige en interessante gesprekken kunnen voeren met hun tiener. Wanneer zij dit niet onderkennen, kunnen ze een vijandige relatie ontwikkelen, en dan zal de tiener ergens anders zijn intellectuele spieren gaan oefenen. Door deze snelle groei in zijn intellectuele ontwikkeling en het vergaren

van nieuwe informatie denkt de tiener vaak dat hij op bepaalde gebieden slimmer is dan zijn ouders, en dat kan soms ook kloppen.

Dit verhoogde denkniveau leidt de tiener in een heel nieuwe arena van uitdagingen op het gebied van sociale relaties. Door het bediscussiëren van 'ideeën' met zijn leeftijdgenoten en het luisteren naar hun mening, ontstaan aan de ene kant nieuwe niveaus van intimiteit, en aan de andere kant mogelijkheden voor een vijandige relatie. Het vormen van klikjes (kleine, hechte sociale groepjes) onder tieners is veel meer het gevolg van overeenstemming over intellectuele ideeën dan een gevolg van kleding of haarkleur. Tieners voelen zich, net als volwassenen, vaak meer op hun gemak bij mensen die het met hen eens zijn, en zullen vaker sociale omgang met deze mensen hebben.

Confronteren van persoonlijke normen en waarden

De intellectuele mogelijkheid om op een logische manier ideeën en daden te analyseren en het resultaat van bepaalde overtuigingen te projecteren, is de voedingsbodem van een andere algemene uitdaging voor een tiener, namelijk het onderzoeken van het systeem van overtuigingen waarin hij is opgevoed, en voor zichzelf vaststellen of die overtuigingen het waard zijn om zich aan toe te wijden. 'Hebben mijn ouders het bij het juiste eind in hun beeld van God, hun waarden en normen?' Dit zijn belangrijke vragen waar elke tiener mee te worstelen krijgt. Wanneer ouders deze worsteling niet begrijpen, hebben ze vaak juist een negatieve invloed en jagen ze de tiener juist weg van de waarden en normen die ze in het verleden geprobeerd hebben hem bij te brengen.

Wanneer de tiener de ouders ondervraagt over fundamentele overtuigingen, verwelkomen wijze ouders deze vragen en doen ze

hun best om op een niet-autoritaire manier eerlijke antwoorden te geven, en moedigen ze de tiener aan om deze ideeën verder te onderzoeken. Met andere woorden, ze verwelkomen de mogelijkheid om met de tiener een dialoog aan te gaan over de overtuigingen waar ze hem de afgelopen jaren mee hebben laten kennismaken. Wanneer de ouders de tiener echter veroordelen wanneer hij vragen gaat stellen, en de tiener misschien een schuldgevoel bezorgen voor het feit dat hij zelfs maar durft te denken dat de overtuiging van zijn ouders niet juist zou zijn, dwingen ze de tiener met zijn vragen ergens anders heen te gaan.

Denken over seksualiteit en huwelijk

Een andere belangrijke uitdaging voor een tiener is het begrijpen van zijn eigen seksualiteit en het leren van mannelijke dan wel vrouwelijke sociale rollen. Wat is gepast en wat is niet gepast in de omgang met leden van de andere sekse? Wat is gepast en wat is niet gepast in het omgaan met mijn eigen seksuele gedachten en gevoelens? Deze vragen worden door de ouders vaak genegeerd, maar de tiener kan ze niet negeren.

De ontluikende seksualiteit van de tiener is een onderdeel van wie hij is, en het omgaan met leden van de andere sekse is een steeds aanwezige realiteit. De meeste tieners dromen ervan om op een dag getrouwd te zijn en een gezin te hebben. In een recent onderzoek werd tieners gevraagd om aan te geven wat ze belangrijk vonden voor hun toekomst, en daarbij 'gaf 86% aan dat het hebben van een stabiel gezin het belangrijkste item op de blauwdruk van hun toekomstige leven was'.¹ De reis van de vroege adolescentie naar dat stabiele huwelijk en dat stabiele gezin waar de tiener naar verlangt, neemt heel wat uren van de tienergedachten in beslag.

Ouders die willen helpen, zullen de normale gezinsconversatie

gebruiken om zaken aan te snijden die te maken hebben met seksualiteit, verkering en huwelijk. Ze zullen er ook voor zorgen dat er leesmateriaal voor handen is dat inspeelt op de denkwereld van de tiener en praktische en zinnige informatie verschaft. Voor tieners die in een kerk betrokken zijn, verzorgen betrokken volwassenen of jeugdpastors vaak bijeenkomsten waar men het over seks, verkering en huwelijk heeft. Dit soort klassen voorzien in een sociale context waarin de tiener op een open en betrokken manier kan leren en discussiëren over dit belangrijke aspect in de ontwikkeling van een tiener.

Vragen over de toekomst

Er is nog een algemene uitdaging waar tieners van toen en nu mee te maken hebben. Het is de worsteling met de vraag: 'Wat doe ik met mijn leven?' Het omvat het kiezen van een beroep, maar het gaat nog veel dieper dan dat alleen. Het is ten diepste een geestelijke vraag: 'Wat is waardevol genoeg om mijn leven in te investeren? Waar vind ik het grootste geluk? En waar kan ik de grootste bijdrage aan leveren?' Deze vragen lijken heel filosofisch, maar het zijn vragen die voor onze tieners heel reëel zijn. Op kortere termijn moeten tieners vragen beantwoorden als: 'Ga ik studeren, en, zo ja, waar? Ga ik in militaire dienst, en, zo ja, welke afdeling? Of ga ik een baan zoeken, en, zo ja, wat voor baan?' Natuurlijk weten tieners dat deze keuzes allemaal ergens toe leiden. Er komt nog iets na de volgende stap, en de volgende stap heeft invloed op waar de tiener uit zal komen. Dat is een enorme uitdaging voor deze jonge mensen.

Ouders die willen helpen, zullen iets delen over hun eigen worsteling hiermee, hun eigen vreugden, hun eigen teleurstellingen. Als ouders kunt en mag u geen makkelijke antwoorden geven, maar u

kunt de tiener aanmoedigen in zijn zoektocht en uw zoon of dochter misschien voorstellen aan mensen uit verschillende beroepsgroepen die iets over hun eigen zoektocht kunnen vertellen. U kunt uw tiener aanmoedigen om eens te praten met beroepskeuzeadviseurs, zowel in het voortgezet onderwijs als later op een vervolgopleiding. Maar u kunt uw tiener bovenal aanmoedigen om het voorbeeld van Samuël te volgen. Deze oude Hebreeuwse profeet hoorde als tiener de roep van God en zei: ‘Spreek, want uw knecht luistert.’² De mannen en vrouwen die de meeste invloed hebben gehad op de menselijke geschiedenis, waren mannen en vrouwen die een oor hadden voor Goddelijke roeping, en die roeping ook gestalte gaven in hun werk.

Alle hierboven genoemde uitdagingen zijn hetzelfde als de uitdagingen die tieners uit alle generaties onder ogen hebben moeten zien. De tiener van vandaag leeft echter in een andere wereld dan de tiener van het verleden, en zeker in een wereld die heel anders is dan de wereld waarin zijn ouders als tiener leefden.

VIJF FUNDAMENTELE VERSCHILLEN

Bij al deze overeenkomsten moeten we niet vergeten dat er een enorme kloof bestaat tussen de hedendaagse tiener en de tieners in het verleden; die kloof bestaat uit de moderne culturele setting waarbinnen tieners de hierboven beschreven uitdagingen onder ogen zien. Wat zijn enkele van deze culturele verschillen?

(1) **Technologie**

Een van de verschillen die het best te observeren is, is dat de tieners van vandaag zijn opgegroeid in een wereld van hoog geavanceerde